La Seu Vella: “Un Patrimoni Somiat”

El seu estat actual i la situació pandèmica fan trontollar el futur de la seu Vella.

Què és la Seu Vella?

Turó de la Seu Vella. Fotografia: Font pròpia

La Seu Vella o catedral antiga, i moltes altres vegades també reconeguda pels residents lleidatans com *el Castell de Lleida*, és sense cap dubte el **monument arquitectònic més destacat de la ciutat**. La seva primera pedra -i sota la supervisió del primer mestre d’obra anomenat Pere de Coma- fou col·locada l'any 1203, després que Ramon Berenguer IV de Barcelona i Ermengol VI d'Urgell aconseguissin -quasi cinquanta anys enrera- fer fora les forces musulmanes de la ciutat, reconeguda en aquells moments com *Larida*. Tanmateix, els anys de màxima esplendor pel monument no arribaren fins als primers decennis del segle XVI. Una esplendor que durà poc per culpa de la guerra dels Segadors (1640), la qual li donà a l'edifici dues noves funcionalitats: d'hospital i armeria. I aquí no acaba la història, puix uns anys més tard (1707), ja dins el marc de la guerra de Successió, fou tancada al culte de la mà del rei Felip V i més tard **transformada en caserna militar**. Tot plegat, episodis històrics que van portar al fet que l'edifici progressivament patís un deteriorament notable, provocant alhora que molt del seu patrimoni artístic quedes mutilat, profanat, cremat... I tot i que l'any 1810 fou declarada com a monument històric, res canviaria fins al 1948, on després d'haver exercit també com a camp de concentració en plena Guerra Civil (1936), comença per fi una nova etapa de recuperació i restauració del vell edifici.

A partir d'aquí i com ja hem dit anteriorment, es reconeix alhora com la catedral antiga perquè la fatalitat d'aquesta va portar al naixement d'una segona catedral a Lleida, situada en el ben mig del Carrer Major. Tot i això, encara en l'actualitat es reconeix el monument de la Seu Vella com una de les millors produccions artístiques de l'**arquitectura catalana de tot el segle XIII**, així com de l'arquitectura medieval europea gràcies a l'esplèndida escultura que queda reflectida en capitells, cornises, portalades... I les restes de pintures mural, donant-li a l'edifici el reflex més pur que trobem de prestigi. Un prestigi que rep i que alhora retorna i dóna a la ciutat des de la part més alta del centre històric, lluint-se com una obra romànica amb elements gòtics i alguns afegits renaixentistes, donant reconeixement a l’Escola de Lleida.

Un monument sobirà i únic a Catalunya i la resta del món.

I per si tot això encara us ha semblat poc, com a detall curiós cal saber que l'edifici interior de la Seu Vella no és propietat de la Paeria -com si ho són les muralles i el Castell de la Suda que l'acompanya-, sinó que són propietat de la Generalitat de Catalunya! Tot plegat, una mesura que s'aprovà el 18 de juny de 2009, de la mà

de l'exdirector del Consorci del Turó de la Seu Vella de Lleida [http://www.turoseuvella.cat/ca] anomenat Josep Tort (que hem entrevistat). Un consorci que es va dur a terme a parts iguals per les dues institucions esmentades, buscant en tot moment la millor manera de gestionar en comú el conjunt monumental, fent de la Seu Vella un monument sobirà i únic a Catalunya i la resta del món.

Estat actual. Despreniment del mur de la Seu Vella.

Tweet del paer en cap Miquel Pueyo.

Com ja s'ha dit, les experiències i els anys que suma la Seu Vella a la seva esquena són factors que amb els temps poden desencadenar episodis desafortunats pel que fa a la seva conservació. Puix a vegades, ni amb les restauracions constants que s'efectuen és possible sostenir factors corrosius per aquests monuments.

En aquesta ocasió, farem doncs especial èmfasi al **despreniment que va haver-hi d'un dels murs de la Seu Vella** el passat 27 d'abril de 2021. Un despreniment d'una paret de pedres d'uns 18 metres d'amplada i uns 5 d'alçada d'un mur que feia 3 quilòmetres de perímetre, entre els baluards de Louvigny i de la Reina, al costat d'una zona que havia estat restaurada i que ha resistit tot i l'ensorrament de la seva part veïna.

Aquest, un afer que a primera vista pot semblar "inofensiu" però que comporta una gran diversitat de problemes que afecten directament i/o indirectament tant a organitzacions com la Paeria o la Generalitat i també a la ciutat com a tal. Puix si més no, en estar l'edifici situat en una zona tan cèntrica de la ciutat, aquest ha dut a la Guàrdia Urbana a acordonar i tancar la zona fins a nova ordre -així com els seus voltants-, duent una mala imatge d'inseguretat al monument i els seus voltants, així com repercussions econòmiques pel que fa al turisme que s'hi efectuava amb les visites guiades, que òbviament després del desastre han quedat totes estancades.

Pel que fa a les causes de l'ocurrència, diversos representants de Cultura del Govern i la Paeria aproximen que tot i encara no hi ha res clar, l'enderrocament podria tenir a veure amb **filtracions d'aigua**, debilitant la paret ja restaurada anys enrere. La part bona és que no hi ha hagut persones afectades en l'incident... Tanmateix, ja s'estan mirant possibles solucions i ja s'ha avisat a la població que revisaran cada racó dels 3 km que mesura el mur per garantir la seguretat de tots els ciutadans.

Patrimoni històric nacional: Un Orgull Local

La Seu Vella, com ja s'ha explicat en l'inici del reportatge, va ser construïda l'any 1278, però van passar exactament 640 anys fins que l'estat espanyol la reconegués com a ***Patrimoni historicoartístic d'Espanya***. Ens transportem fins al 12 de juny de 1918, una data que sempre quedarà gravada a foc en la societat ilerdenca, ja que se li va atorgar a la Seu el reconeixement nacional que tant anhelava la ciutat catalana. També és cert que

els pròxims anys van ser una mica convulsos per a la situació de la catedral, pel fet que l'any 1936 es va convertir en un camp de concentració durant la Guerra Civil Espanyola i, a més, es va utilitzar com a caserna militar fins a l'any 1948, la data en la qual l'exèrcit la va cedir per a la seva restauració.

A causa de la seva condició d'un ***Bé d'Interès Cultural***, la Seu Vella rep anualment una certa quantitat de capital, permetent d'aquesta manera, a més de la seva subsistència, la seva reconstrucció i la seva promoció. Sense anar més lluny, l'any 2019, la Generalitat va destinar 1,7 milions d'Euros a la Seu Vella per a la restauració de la Porta dels Apòstols, el campanar i les cobertes del claustre.

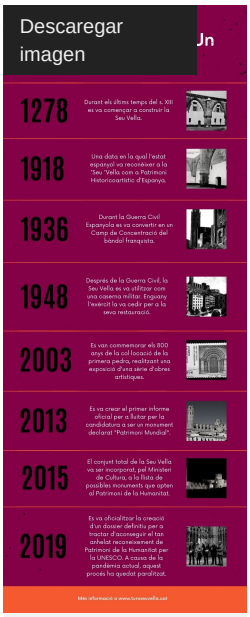

Infografia: Font pròpia

El Somni Interromput: La Seu Vella, ¿patrimoni mundial?

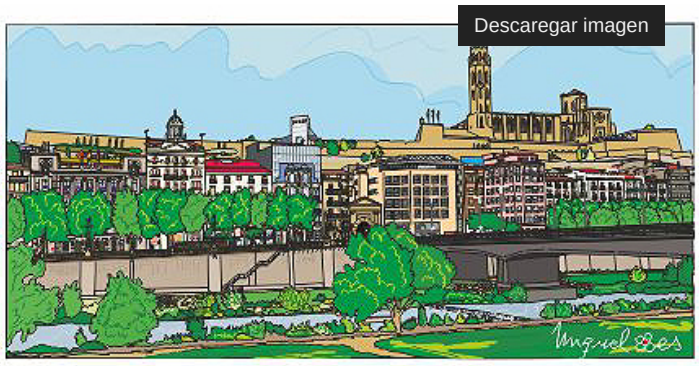

Il·lustració: Miquel Flores

Espanya compta amb 48 béns declarats *Patrimonis de la Humanitat*, entre ells trobem l'Alhambra de Granada, la Mesquita de Còrdova o la Catedral de Burgos. Encara que pugui semblar un assoliment excessivament pretensiós, la veritat és que la Seu Vella sempre s'ha posicionat per a obtenir aquest reconeixement. De fet, entre els experts són molts els que la qualifiquen de /***eterna candidata***.

Ens remuntem a l'any 2013, ja que aquí va començar el camí de la Seu Vella cap a la candidatura. A la fi d'aquest mateix any es va presentar el primer informe oficial que avalava els requisits necessaris per a optar a aquest gran reconeixement. Va ser un projecte liderat per Ángel Ros, exalcalde de la ciutat, i Josep Tort, exdirector del consorci del Turó de la Seu Vella. En aquells anys, molts experts van corroborar la sol·licitud i la importància del monument ilerdenc. Finalment, aquest primer intent va ser en va i la Seu Vella no va rebre el tan anhelat reconeixement. Malgrat això, es va tornar a intentar en els posteriors anys.

Avancem una mica més d'un lustre i ens situem en el 30 de setembre de l'any 2019, una data històrica, en la qual es va oficialitzar un nou dossier (gairebé mil pàgines de longitud) per a presentar la candidatura de la Seu Vella com a Patrimoni Mundial de la UNESCO. Fèlix Larrosa, antic alcalde de Lleida, va assenyalar en aquell moment que “mai havíem arribat tan lluny” i Joan Baigol, actual director del consorci del Turó de la Seu Vella, va apuntar que s'havia refet tot per a complir de “dalt a baix amb totes les exigències de la UNESCO”. Tot apuntava que en aquesta ocasió la Seu obtindria el premi, fins i tot es va assegurar que, en un termini de dos anys màxim, la catedral gòtica-romànica tindria el seu tan anhelat reconeixement.

Un sol pensament es posa en la ment dels ilerdencs: convertir la Seu Vella en *Patrimoni de la Humanitat.*

Avui en dia, la Seu Vella segueix sense rebre el distintiu de la UNESCO, la pandèmia ha delmat les primeres opcions de nomenar el monument com a *Patrimoni de la Humanitat*, a causa dels problemes sanitaris, socials, econòmics i burocràtics que ha commocionat el planeta en aquest últim any i mig. Alguns experts opinen que mai s'aconseguirà el tan anhelat reconeixement, al·legant que “els canvis arquitectònics per a adequar-ho al seu nou ús, així com la destrucció i el pillatge, li han passat excessiva factura”, però l'única certesa que existeix actualment és que la possibilitat encara hi és. De moment el somni ha sofert una interrupció, però el desig de tota una ciutat continua intacte i un sol pensament es posa en la ment dels ilerdencs: convertir la Seu Vella en *Patrimoni de la Humanitat*.

Conseqüències de la pandèmia: Manteniment

El consorci del Turó de la Seu Vella va aprovar el pressupost del 2021 amb l’objectiu de millorar les condicions de manteniment del monument i fer-la més accessible per tots els visitants. El pressupost inclou la restauració de les muralles del Baluard del Rei per tal de frenar el deteriorament de certs trams que mai han estat reparats, com també, la reconstrucció d’una part de la muralla després de l’esllavissada entre el Baluard de la Reina i el Baluard de Louvigny, possiblement, a causa d’una filtració d’aigua.

Amb les aportacions del Fons Europeu de Desenvolupament Regional i de la Diputació de Lleida, la Paeria de Lleida busca potenciar la catedral, convertint-la en un símbol del país i atracció turística per la ciutat. Joan Baigol, director del Consorci del Turó de la Seu Vella, explica que el nombre de visites i lloguer d’actes durant la pandèmia del coronavirus ha disminuït. Per tal de compensar la baixada en ingressos de la part que suposava un **40% del pressupost total**, s’ha incrementat aquest en 300.000 euros. Per tant, amb un pressupost de més d’un milió d’euros, l’equip de gestió de la fortificació de la Seu Vella busca sumar esforços per dignificar el monument més important de les terres de Ponent. Tots aquests esforços se sumen als passats projectes liderats per la Generalitat de Catalunya per millorar l’estat del campanar de la catedral i restaurar la Porta dels Apòstols.

Jaume Rutllant, regidor de cultura de la Paeria [https://www.paeria.es/composiciodelple/cv/erc/jrutllant.htm], afirma la necessitat de no limitar-se a les accions de restauració i recursos ja previstos, “la magnitud del monument i la necessitat de tenir-lo en les millors condicions possibles exigirà dedicar-hi recursos de manera continuada.” Tot plegat es tracta de mantenir el conjunt monumental que s’alça en el turó al centre de la ciutat, malmès durant anys tant pels despreniments, desperfectes estructurals i filtracions d’aigua com també, per la falta de finançament i accions de manteniment que arriben tard i no són continuades. Alberto Velasco, historiador de l’art i professor de la Universitat de Lleida i de la Universitat Oberta de Catalunya, explica que no és fins al 1948 que la Seu Vella deixa de funcionar com una caserna militar i s’inicien activitats de restauració, sovint emparades per l’associació Amics de la Seu Vella [http://www.amicsseuvellalleida.org/].

Segons l’exdirector del Consorci del Turó de la Seu Vella, Josep Tort, la pandèmia hauria d'haver servit com un punt i a part en la gestió del patrimoni lleidatà. “Els que coneixem una mica el patrimoni que hi ha a Lleida, el que sabem és que està senzillament inexplicat, desaprofitat, amagat i mal gestionat”, afirma Tort.

Conseqüències de la pandèmia: Situació del turisme

El turisme a Lleida es va veure afectat per la pandèmia negativament, com a la resta del territori espanyol òbviament, sobretot per l'estat d'alarma en el qual ens trobàvem fins fa poc. Des del fi de l'estat d'alarma i, per conseqüència, el toc de queda el mes de maig ens regala signes de progressiva recuperació amb més de 700 visites al Centre d'Informació de Turisme de Lleida aquests primers dies festius de maig. Amb una Fira de Titelles que va penjar el cartell de *Sold Out*. I amb iniciatives gastronòmiques que ens remeten a l'Aplec del Caragol o als diferents Menús de Lleida que ofereixen els restaurants que participen en la campanya de Turisme de Lleida. Un mes de maig festiu per Lleida en què les altres activitats habituals, Moros i Cristians i Aplec, s'ajornen a noves dates, però amb l'esperit de poder-se celebrar amb les màximes condicions de seguretat.

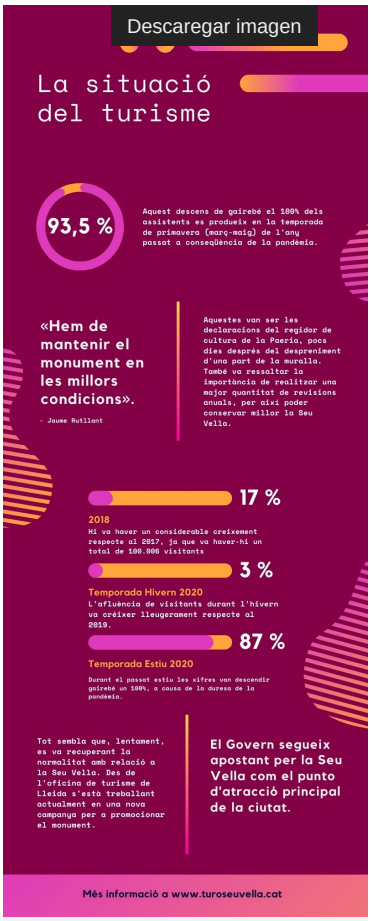

Infografia: Font pròpia

L'afluència de visitants durant la temporada d'hivern va créixer un 3% respecte al 2019, en passar pel monument 10.730 persones. Uns números que es van capgirar en declarar-se la pandèmia. La temporada de primavera (març a maig), les xifres van caure un **93,5%**, mentre que, a l'estiu, el descens va ser del **87%**, respecte a la mateixa època de l'exercici anterior.

La ciutadania de Lleida tenia ganes de tornar al carrer i, deixant al marge les persones imprudents, hem vist com en general hi havia un clima de Festa Major basat en la seguretat i el compromís per protegir-nos els uns als altres del contagi per coronavirus. En aquesta línia, anem veient com es van obrint les portes dels sectors econòmics i turístics. La restauració torna a recuperar els sopars, que són un dels motors d'aquesta economia i de la nostra ciutat i cultura. Els restaurants de la ciutat han adaptat els seus establiments a l'absoluta seguretat i van obrint portes des del convenciment de saber que faran bé la seva feina.

Mentre la normalitat va endreçant les activitats i el dia a dia, des de Turisme de Lleida s'està treballant en una nova campanya que participi d'aquesta normalitat i que esdevingui un revulsiu per a l'autoestima de les ciutadanes i els ciutadans de Lleida, però també un pol d'atracció per a totes aquelles persones que encara no ens coneixen. Tenim a punt de partida les noves rutes del projecte *Raimat Natura*, que impulsa el celler d'acord amb la línia de turisme agrointel·ligent del projecte europeu *Inno4agro*, que impulsen la Paeria, Turisme de Lleida, la UdL i PCiTAL.

La ciutat continua apostant per l'estendard del turó de la Seu Vella com a pol d'atracció, sense deixar de banda l'interès creixent pel turó de Gardeny i el castell Templer, o per les visites guiades setmanals que, malgrat la situació de pandèmia, s'omplen data rere data.

Quin és el futur més pròxim de la Seu?

Certament, es porta ja temps fent un esforç molt gran a causa de l'extens patrimoni que existeix a la ciutat de Lleida, un esforç que ha acabat resultant insuficient. "Mai se destina suficient per poder tenir tot aquest patrimoni com es mereix, i l'exemple de les muralles de la Seu Vella és clarissim", afirma Alberto Velasco. S'ha de tenir en compte el total del context que ha viscut i viu el patrimoni, com per exemple la nova organització de l'antic barri de la suda, com també, totes les guerres que ha patit la ciutat Lleidatana. Falta que es conegui més el patrimoni, ara realment es comença a valorar la ciutat com es mereix. Això ho podem veure ràpidament en el

fet que fins al moment, tot havia anat sobre la marxa i ara ja sí que existeix una major implicació en conservar el que ens ha quedat viu després de les guerres i els maltractes passats que han rebut en el passat tot aquest conjunt de monuments històrics.

Puix un edifici necessita un manteniment, així com una adaptació en el temps. Restaurar la Seu Vella encara està en procés, i aquesta exigeix una certa cura. Per exemple, el següent que es té intenció de restaurar seria el claustre. Tot i això, s'ha de vigilar molt amb els problemes que tenim, com serien les filtracions d'aigua.

Un altre tema rellevant, seria la necessitat de museïtzar la Seu Vella així com s'ha fet amb altres monuments en diferents països. Un lloc on es museïtzin els elements dispersos (que en té molts), que s'estudien i acabin d'explicar el monument més enllà del que tu veus. Que el visitant pugui gaudir d'una experiència apreciant el passat i present del patrimoni.

> Convertir el patrimoni "en referència per tota la resta de gent del món que ens visita."

És aquí, on Francesc Fité ens informa sobre el fet que, perquè un edifici sigui museïtzable, ha de complir tres accions: l'estudi, la conservació i la difusió. Tot el patrimoni **s'ha d'estudiar, s'ha de conservar, restaurar i difondre** perquè la gent sàpiga la seva importància. S'han d'iniciar més estudis per part de tots per investigar més els monuments històrics. S'han d'incentivar les donacions, com més millor per tal d'invertir encara més en la història de la ciutat, com per exemple han fet durant cinquanta anys Els Amics de la Seu Vella, una organització que es va cuidar molt de promoure els monuments històrics de la ciutat.

Josep Tort defensa el futur del patrimoni com un motor social en la ciutat, com un "espai de cohesió cívica, com a espai d'aprenentatge, com de coneixement." Les lectures del futur de la Seu Vella són diverses, falta investigar i explorar totes les opcions que vagin a favor dels monuments. Tort es referma en una convicció, convertir el patrimoni "en referència per tota la resta de gent del món que ens visita."

Bibliografia

Pàgina web oficial de la Seu Vella (2021). Introducción, ¿qué es la Seu Vella?

http://www.turoseuvella.cat/es/el-conjunto-monumental/seu-vella [http://www.turoseuvella.cat/es/el-conjunto-monumental/seu-vella]

Pàgina web oficial de l'oficina de Turisme de Lleida (2021). Conjunto monumental de la Seu Vella y Castillo del Rey - La Suda.

http://www.turismedelleida.cat/viure-a-lleida-es/conjunt-monumental-de-la-seu-vella-i-castell-del-rei-suda [http://www.turismedelleida.cat/viure-a-lleida-es/conjunt-monumental-de-la-seu-vella-i-castell-del-rei-suda]

Redacció. Nació Digital (27 de abril de 2021). El despreniment al mur de la Seu Vella obliga a tancar el mirador i el camí de Ronda.

https://www.naciodigital.cat/lleida/noticia/43347/despreniment-al-mur-seu-vella-obliga-tancar-mirador-cami-ronda [https://www.naciodigital.cat/lleida/noticia/43347/despreniment-al-mur-seu-vella-obliga-tancar-mirador-cami-ronda]

Diari Segre (27 de abril de 2021). VÍDEO | Així es va esfondrar el mur de la Seu Vella de Lleida.

https://www.segre.com/noticies/lleida/2021/04/27/video_aixio_esfondrar_mur_seu_vella_132982_1092.html [https://www.segre.com/noticies/lleida/2021/04/27/video_aixio_esfondrar_mur_seu_vella_132982_1092.html]

Pàgina web oficial de la Seu Vella (2021). SÍNTESIS HISTÓRICA.

http://www.turoseuvella.cat/es/el-conjunto-monumental/seu-vella/sintesis-historica [http://www.turoseuvella.cat/es/el-conjunto-monumental/seu-vella/sintesis-historica]

Agencia Estatal Boletín Oficial del Estado (1995). Resolución de 9 de junio de 1995, del Departamento de cultura, por la que se da publicidad al Acuerdo del Gobierno de la Generalidad de 30 de mayo de 1995, de delimitación del entorno de protección de la Seu Vella de Lleida.

https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-1995-17799 [https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-1995-17799]

El País (2019). La Generalitat destina 1,7 millones de euros a la Seu Vella de Lleida.

https://elpais.com/ccaa/2019/05/07/catalunya/1557258769_814989.html [https://elpais.com/ccaa/2019/05/07/catalunya/1557258769_814989.html]

López, C. La Vanguardia (2013). La Seu Vella da los primeros pasos hacia la candidatura a Patrimonio de la Humanidad.

https://www.lavanguardia.com/local/lleida/20130909/54381100337/seu-vella-lleida-candidatura-patrimonio-humai [https://www.lavanguardia.com/local/lleida/20130909/54381100337/seu-vella-lleida-candidatura-patrimonio-humai]

Clavera, O. El Mundo (2019). Por qué la Seu Vella de Lérida es la eterna candidata a ser Patrimonio de la Humanidad.

https://www.elmundo.es/viajes/espana/2019/03/22/5c77d6dcfdddff7eb08b4640.html [https://www.elmundo.es/viajes/espana/2019/03/22/5c77d6dcfdddff7eb08b4640.html]

dilluns, 31 de de maig de 2021

Joan Cazalla, Noelia Crisan, Sergio Ferra, Enric Galli, Mahdi Guenni, Ariadna Hinchado, Cristina Lanau.